

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 86 0 P 002465 20 Rev 3
Banjaluka: 7.5.2020. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Tanja Bundalo, predsjednik vijeća, Senad Tica i Gorjana Popadić, član vijeća, u pravnoj stvari tužitelja M.P. i A.P., oboje iz M., koje zastupa punomoćnik S.Đ. advokat iz D., protiv tužene Opština M., zastupane po Pravobranilaštvu Republike Srpske – sjedište zamjenika u Doboju, Svetog Save 53, radi utvrđenja i predaje, vrijednost predmeta spora 251.566,00 KM, odlučujući o reviziji tužene izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Doboju broj: 86 0 P 002465 19 Gž 5 od 25.10.2019. godine, na sjednici održanoj 7.5.2020. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se usvaja i presuda Okružnog suda u Doboju broj: 86 0 P 002465 19 Gž 5 od 25.10.2019. godine preinačava, tako što se žalba tužitelja odbija i presuda Osnovnog suda u Modriči broj: 86 0 P 002465 19 P 4 od 7.6.2019. godine, potvrđuje.

Obavezuju se tužitelji da tuženoj na ime naknade troškova revizionog postupka isplate iznos od 2.000,00 KM, u roku od 30 dana od dana dostavljanja prepisa presude.

Obrazloženje

Presudom Osnovnog suda u Modriči broj: 86 0 P 002465 19 P 4 od 7.6.2019. godine, *odbijen* je tužbeni zahtjev tužitelja kojim traže da se utvrdi da je tužena protivno Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, te člana 1. Protokola broj 1. uz Konvenciju, povrijedila pravo tužitelja na imovinu, pa se obavezuje da u svrhu uspostavljanja predašnjeg prava tužitelja na njihovoj imovini u korist tužitelja obezbijedi pravo vlasništva i posjeda na nekretnini – građevinskom zemljištu u centralnoj gradskoj zoni (zona A) u površini od 461 m², te na istoj nekretnini izgradi i preda im u vlasništvo i posjed stambeni prostor površine 208,50 m² i poslovni prostor površine 157,25 m² i izda tabularnu izjavu za upis prava vlasništva i posjeda u korist tužitelja na izgrađenoj nekretnini sa po ½ dijela, koju izjavu će u protivnom zamijeniti ova presuda, kod Republičke uprave za geodetske i imovinsko pravne poslove PJ Modriča, u roku od 90 dana po pravosnažnosti presude.

Obavezani su tužitelji da tuženoj na ime naknade troškova postupka isplate iznos od 8.000,00 KM, u roku od 30 dana po pravosnažnosti presude.

Presudom Okružnog suda u Doboju broj: 86 0 P 002465 19 Gž 5 od 25.10.2019. godine, žalba tužitelja je usvojena i prvostepena presuda preinačena tako što je tužbeni zahtjev usvojen u cijelosti, a tužena obavezana da tužiteljima na ime naknade troškova postupka isplati iznos od 45.573,29 KM, u roku od 30 dana po pravosnažnosti presude.

Tužena revizijom pobija drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se pobijana odluka preinači i potvrdi prvostepena presuda i tužitelji obavežu na naknadu troškova revizionog postupka u iznosu od 2.000,00 KM.

Tužitelji u odgovoru predlažu da se revizija odbije i tužena obaveže na naknadu troškova revizionog postupka u iznosu od 4.290,97 KM.

Revizija je osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužitelja naveden u izreci prvostepene presude.

U toku postupka pred prvostepenim sudom je utvrđeno:

da su tužitelji vanknjižni vlasnici nekretnine označene kao k.č.broj: 10/23, površine 640 m², upisane u z.k. uložak broj: 165 k.o. M. i posjednici nekretnine označene kao k.č.broj: 1634, površine 162 m² i 299 m², upisane u posjedovni list broj: 1641 k.o. M., a koje nekretnine su stekli na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju zaključenim sa ranijim vlasnikom P.T., ovjerenim 14.9.1983. godine kod Opštinskog suda u Modriči pod brojem R: 149/83;

da su tužitelji po otpočinjanju ratnih sukoba u Bosni i Hercegovini (1992. godine) napustili M., a njihovi objekti sagrađeni na navedenim nekretninama su tada bili neoštećeni; da je Sekretarijat za stambeno komunalne poslove tužene 18.10.1994. godine, pod brojem 03/3-1824/94, donio rješenje o rušenju ratom oštećenih objekata i u dispozitivu tog rješenja (tačka 4.) odredio da će se, između ostalih, rušiti i “zgrada M.P. u Ul. ..., k.č. 1634”; da je donošenju rješenja o rušenju objekta tužitelja prethodio izvještaj o obavljenom pregledu objekata oštećenih u toku ratnih dejstava od 18.1.1993. godine i izvještaj od 17.10.1994. godine; da je u vezi sa rušenjem objekata u M. Ombudsman za ljudska prava Bosne i Hercegovine sačinio pismeni specijalni izvještaj broj: (B) 655/99, u čijem je dodatku spisak porušenih objekata (pod tačkom 31. označen objekat tužitelja);

da je Skupština Opštine M. 22.12.1998. godine donijela rješenje broj: 01-475-165/98 o preuzimanju neizgrađenog gradskog građevinskog zemljišta, navodeći u dispozitivu rješenja da se, između ostalih, preuzima i “k.č. broj: 1634 po novom premjeru, površine 461 m², posjed M.P. i A., a što odgovara k.č. broj 10/23 iz z.k.ul. broj: 165 k.o. M., pravo korištenja P.T.”; da je donošenju tog rješenja prethodio zapisnik broj: 30-475-165/98 od 15.12.1998. godine u kome je (strana 2.) konstatovano za k.č. broj: 1634, “da na terenu nema objekta”; da je dispozitivom navedenog rješenja utvrđeno da ranijim vlasnicima pripada naknada za preuzeto zemljište, koja će se odrediti u posebnom postupku “po pravosnažnosti rješenja”; da su tužitelji u postupku preuzimanja zemljišta bili zastupani po privremenom zastupniku D.D., advokatu iz M.; da je Republička uprava za geodetske i imovinsko pravne poslove Banjaluka-područna jedinica Modriča, pod brojem 386/98, izvršila promjenu kulture k.č. broj: 1634, tako što je “umjesto dvorišta 299 m² i kuće i zgrade 162 m² u p.l. 1641, upisano dvorište 461 m²”;

da je 14.6.1999. godine Opštinski sekretarijat za privredu opštine Modriča, pod brojem 03/6-364-161/99, donio Urbanističko tehničke uslove za izgradnju stambeno poslovnog objekta po zahtjevu “NBS Group”, na građevinskoj parceli koja je “formirana od dijelova parcela označenih

kao k.č. broj: 1634, 1637, 1638, 1640/1, 3183/1 i 1635 k.o. M., površine cca 870 m²”, a koja je dobila po novom premjeru oznaku k.č. broj: 1634/1; da su tužena i “NBS Group” dana 27.12.1999. godine zaključili pismeni ugovor o udruživanju sredstava za izgradnju stanova; da je na dodjeljenom zemljištu “NBS Group” d.o.o. Modriča sagradila poslovno stambeni objekat površine 854 m², nakon što je 2.6.2000. godine izdato rješenje broj: 03/6-361-176/99 kojim se odobrava izvođenje građevinskih radova;

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u ovom revizijskom postupku s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u odredbi člana 240. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj: 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13-u daljem tekstu: ZPP), primjenom odredbe člana 154., 172. stav 1., 185., 186., 371. i 376. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj: 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, te „Službeni glasnik RS“, broj: 17/93 do 74/04 -u daljem tekstu: ZOO), u vezi sa odredbama člana 117. Zakona o uređenju prostora („Službeni glasnik RS“, broj: 19/96 – u daljem tekstu: ZUP), člana 1. Zakona o upravnim sporovima („Službeni glasnik RS“, broj: 12/94 –u daljem tekstu: ZUS) i članu 25. i 43. Zakona o građevinskom zemljištu („Službeni list SR BiH“, broj: 34/86, 1/90 i 29/90 i „Službeni glasnik RS“, broj: 29/94 i 23/98 –u daljem tekstu: ZGZ), prvostepeni sud je odlučio kao u izreci.

Prvostepeni sud cijeni dokazanim da je sporni objekat tužitelja oštećen tokom rata usljed granatiranja Opštine Modriče, dok su nakon rata dalja oštećenja objekta nastala jer je bio „izložen atmosferskim uticajima“, što je za posljedicu imalo „njegovu dalju devastaciju i urušavanje“.

Stav je prvostepenog suda da sud u parničnom postupku nije nadležan da odlučuje o zakonitosti konačnih i pravosnažnih odluka donesenih od strane organa uprave (misli se na rješenje broj: 03/3-1824/94 od 18.10.1994. godine o rušenju objekta tužitelja i rješenje broj: 01-475-165/98 od 22.12.1998. godine o preuzimanju zemljišta), pa time i da nije „ovlašten ispitivati da li je tužena protivno članu 1. Protokola broj 1. uz Konvenciju, povrijedila pravo tužitelja na imovinu“.

Prvostepeni sud cijeni da se „potraživanje tužitelja za uspostavljanje prijašnjeg stanja koje je postojalo prije nastale štete“ zasniva na odredbi člana 185. ZOO, te da je takvo potraživanje zastarjelo, kako po članu 376. ZOO tako i po članu 371. ZOO. Sud utvrđuje da su tužitelji za rušenje objekta saznali 1995. godine kada je objekat porušen, pa zaključuje da je do podnošenja tužbe 22.6.2006. godine protekao i posebni i opšti zastarni rok, sve i kada se on računa od 19.6.1996. godine (od ukidanja ratnog stanja i stanja neposredne ratne opasnosti).

Prihvatajući prigovor zastarjelosti, prvostepeni sud ukazuje da tužitelji nisu dokazali da su se sa zahtjevom za naknadu štete obraćali Komisiji za izbjegla i raseljena lica, Domu za ljudska prava, tuženoj ili nadležnom ministarstvu Republike Srpske, pa time nije došlo ni do prekida zastare (član 388. ZOO). Kada je u pitanju obraćanje tužitelja Uredu Ombudsmena za ljudska prava BiH od 27.5.1999. godine, cijeni da to „nije radnja tužitelja“ jer nisu dokazali da je ured Ombudsmena „po njihovom zahtjevu sačinio izvještaj“ (izvještaj B 655/99).

Odlučujući o žalbi tužitelja, drugostepeni sud je nalazi u cijelosti osnovanom iz kog razloga preinačava prvostepenu odluku i usvaja tužbeni zahtjev.

Po stavu drugostepenog suda, za pravilno presuđenje je bilo nužno utvrditi da li je rušenje objekta tužitelja „imalo karakter diskriminacije“. Cijeneći da je Ured Ombudsmena u izvještaju naziva „Diskriminacija“ na strani 9. tačka b) i na strani 10. „nesporno utvrdio da postoji povreda prava tužitelja kršenjem odredbe člana 14. Konvencije u vezi sa članom 1. Protokola broj 1 uz Konvenciju“, jer se od 39 odluka o rušenju objekata njih 27 odnosilo na Bošnjake i 3 na Hrvate, drugostepeni sud zaključuje da je rušenje „motivisano etničkim porijeklom“.

Drugostepeni sud pozivom na odredbu člana 37. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj: 6/80 i 36/90 i „Službeni glasnik RS“; broj: 38/93-u daljem tekstu: ZOSPO), zaključuje da pravo na vlasničku tužbu ne zastarjeva i zauzima stav da se ovdje ne radi o tužbi za naknadu štete, već o tužbi za zaštitu prava svojine. Stoga, nalazeći da su „sve odlučne činjenice koje su mogle biti od uticaja na ishod spora“ raspravljene, usvaja žalbu, preinačava prvostepenu presudu i tužbeni zahtjev usvaja u cijelosti.

Drugostepena odluka je zasnovana na pogrešnoj primjeni materijalnog prava, iz kog razloga je reviziju trebalo usvojiti, preinačiti pobijanu odluku i potvrditi prvostepenu presudu, ali ne iz razloga datih u toj odluci.

U ranijem toku postupka pravosnažno je odbijen primarni tužbeni zahtjev tužitelja kojim je traženo da se obaveže tužena da im na ime neosnovanog obogaćenja isplati 251.566,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 27.12.1999. godine do isplate (prvostepena presuda broj: 86 0 P 002465 13 P 3 od 23.5.2014. godine, drugostepena presuda broj: 86 0 P 002465 15 Gž 4 od 28.10.2015. godine i trećestepena presuda broj: 86 0 P 002465 16 Rev 2 od 7.4.2016. godine).

Predmet spora u konkretnoj parnici jeste eventualni zahtjev naveden u izreci pobijane presude.

Neosnovan je revizioni prigovor o povredi odredbe člana 176. stav 2. ZPP, kojom je propisano da ako postoji više zahtjeva da sud o svim zahtjevima odlučuje jednom presudom.

U konkretnom slučaju je, tokom prethodnog trajanja ove parnice, odlučeno o primarnom zahtjevu prvostepenom presudom od 23.5.2014. godine, koja je postala pravosnažna donošenjem drugostepene presude od 28.10.2015. godine, u skladu sa dotadašnjom sudskom praksom Vrhovnog suda Republike Srpske. Na panelu za ujednačavanje sudske prakse održanom 17.3.2016. godine, postignuto je usaglašeno pravno shvatanje Vrhovnih sudova entiteta, Apelacionog suda Brčko Distrikta i Suda Bosne i Hercegovine da „u slučaju kada je postavljen primarni i eventualni tužbeni zahtjev, pravosnažnost odluke o primarnom zahtjevu nije uslov da se istovremeno ne rješava i o eventualnom zahtjevu“.

Dakle, nema povrede procesnih odredbi koje bi uticale na zakonitost pobijane odluke samo jer nije istovremeno odlučeno o primarnom i o eventualnom tužbenom zahtjevu, pa time nema mjesta ni tvrdnji revizije da je u pogledu odluke o eventualnom zahtjevu trebalo postupiti u skladu i prema rokovima iz člana 192. ZPP.

Tužena je dokazala, a tužitelji to nisu osporili, da je usljed ratnih dejstava (granatiranja Modriče) došlo do oštećenja većeg broja objekata, između ostalog i objekta tužitelja (fotografije, iskazi svjedoka N.G., D.P., B.Ž., M.Ž., zapisnik Komisije o obavljenom pregledu objekata

oštećenih u toku ratnih dejstava od 18.1.1993. godine i izvještaj od 17.10.1994. godine). Obzirom da su njihovi objekti usljed obima pretrpljenih oštećenja predstavljali opasnost po sigurnost i život ljudi, nadležni organ tužene je 18.10.1994. godine pod brojem 03/3-1824/94 donio rješenje o rušenju ratom oštećenih objekata. Tim rješenjem je u prvoj fazi obuhvaćeno 9 objekata, među kojima i objekat tužitelja označen pod rednim brojem 4. Donošenju ovog rješenja prethodio je izvještaj nadležne komisije od 17.10.1994. godine o obavljenom pregledu objekata oštećenih u toku ratnih dejstava, s prijedlogom da se izvrši rušenje 9 objekata.

Iz izvještaja Ureda Ombudsmena B 655/99 slijedi da je Opština M. donijela rješenje i provela rušenje ukupno 39 objekata, jer su „bili ozbiljno oštećeni tokom rata i predstavljali su opasnost za zajednicu“ (strana 3 pasus 1). Od ovih 39 objekata vlasnici 27 objekata su Bošnjaci, vlasnici 3 objekata su Hrvati, u 5 slučajeva nije poznat vlasnik i 3 objekta su opštinsko vlasništvo (strana 3 pasus 2).

Član 172. stav 1. ZOO kao uvjet odgovornosti za štetu ne propisuje nezakonit ili nepravilan rad organa, već samo uvjet da je šteta nastupila u vršenju dužnosti ili u vezi sa vršenjem dužnosti, iz kog razloga je jasno da u toj odredbi nije sadržano postojanje umišljaja (volje) kao subjektivnog elementa za postojanje nepravilnog i nezakonitog rada službenih lica ili državnih organa.

Iz relevantnih činjenica utvrđenih u ovoj parnici, slijedi da je rušenje objekata naloženo iz razloga što ti objekti predstavljaju opasnost po zajednicu i život ljudi, a njihovo oštećenje nije posljedica radnji ili propusta organa tužene već ratnih dejstava koja kao takva imaju karakter više sile, čije djelovanje tužena nije mogla predvidjeti, izbjeći ili spriječiti.

Tužitelji nisu dokazali da je tužena selektivno i ciljano provodila rušenje objekata čiji su vlasnici nesrpske nacionalnosti, odnosno da je određivala rušenje onih objekata koji po stepenu svog oštećenja nisu mogla da se podvedu pod odredbu člana 203. stav 1. Zakona o prostornom uređenju SR BiH („Službeni list SR BiH“, broj: 9/87-prečišćeni tekst 23/88, 24/89, 10/90, 15/90 i 14/91), preuzet na osnovu Ustavnog zakona za provođenje Ustava Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj: 21/92) koji je bio u primjeni u vrijeme donošenja rješenja o rušenju objekata i ostao na snazi do donošenja Zakona o uređenju prostora („Službeni glasnik RS“, broj: 19/96) koji je stupio na snagu 26. septembra 1996. godine kako je propisano članom 157. tog zakona.

Članom 203. stav 1. Zakona o prostornom uređenju SR BiH propisano je da opštinski organ uprave nadležan za poslove građenja po službenoj dužnosti ili na zahtjev zainteresovanog lica rješenjem određuje rušenje građevine, dijela građevine ili drugog objekta za koji se utvrdi da zbog fizičke dotrajalosti, elementarnih nepogoda i većih oštećenja ne može dalje služiti svojoj namjeni ili da predstavlja opasnost po život ili zdravlje ljudi, okolne objekte i saobraćaj, kao i uslove i mjere koje je potrebno provesti, odnosno obezbjediti pri rušenju građevine, dijela građevine ili drugog objekta. Žalba protiv rješenja iz stava 1. ovog člana ne odlaže izvršenje u slučajevima kada se radi o neposrednoj opasnosti po život i zdravlje ljudi ili imovinu, okolne objekte i saobraćaj.

Istu odredbu (član 117.) sadrži i ZUP čijim stupanjem na snagu je prestao važiti Zakon o prostornom uređenju SR BiH.

U konkretnom slučaju rješenje o rušenju je donio nadležni opštinski organ (Sekretarijat za stambeno komunalne poslove opštine Modriča), pozivom na odredbu člana 16. Uredbe o smještaju izbjeglih i drugih lica na teritoriji Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj: 27/93) kojom je propisano da će nadležni opštinski organ izdati rješenje o rušenju za napuštene objekte (tužitelji su 1992. godine napustili Modriču) sa šestom kategorijom oštećenja (tužitelji nisu dokazali da njihov objekat po stepenu oštećenja nije spadao u 6 kategoriju), na osnovu zapisnika komisije. Pozivanje na uredbu (iako je bilo moguće) umjesto na zakon koji je jače pravne snage, ne ukazuje na nezakornost u postupanju organa tužene, kod činjenice da je objekat tužitelja usljed granatiranja i atmosferskih djelovanja, bio u toj mjeri oštećen da njegova sanacija nije bila moguća i da je predstavljao opasnost po život ljudi, zbog čega je nakon komisijskog pregleda naloženo njegovo rušenje, zajedno sa još 8 objekata.

Iz stanja spisa slijedi da tužitelji nisu pokrenuli postupak pred nadležnim upravnim organom kojim bi se rješenje o rušenju objekta proglasilo ništavim, odnosno tokom parnice nisu pružili dokaz da je to rješenje ukinuto, izmjenjeno ili po bilo kom osnovu stavljeno van snage.

Sudovi u parničnom postupku ne mogu preispitivati zakonitost i pravilnost akata tužene o rušenju objekata tužitelja i o izvršenju tog akta, bilo da se radi o primjeni pravila Zakona o opštem upravnom postupku ili o primjeni materijalnog prava na kome je rješenje zasnovano, jer na to nisu ovlašćeni nijednim zakonskim propisom. Zakornost i pravilnost konačnih i pravosnažnih upravnih akata može se ispitivati samo u upravnom postupku, eventualno u upravnom sporu, ako je takva mogućnost propisana zakonom. Prigovore tužitelja o propustima organa tužene u postupku koji je prethodio donošenju rješenja o rušenju ne može cijeliti sud u parnici, jer je vezan za konačne odluke donesene u upravnom postupku.

Obzirom da je revizija tužene usvojena i tužbeni zahtjev u cijelosti odbijen, osnovan je zahtjev za naknadu troškova postupka na ime sastava revizije u iznosu od 2.000,00 KM imajući u vidu označenu vrijednost predmeta spora od 251.566,00 KM. Odluka je u ovom dijelu zasnovana na odredbama člana 386. stav 1. i člana 397. stav 2., u vezi sa 395. ZPP i člana 2. tarifni broj 2. alineja 3 i člana 14. stav 2. Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata („Službeni glasnik RS“, broj: 68/05).

Temeljem odredbe člana 250. stav 1. ZPP, odlučeno je kao u izreci.

Predsjednik vijeća:
Tanja Bundalo

Za tačnost otpravka ovjerava
rukovodilac sudske pisarnice
Amila Podraščić